

у Вірменії неодноразово друкувалися окремими виданнями твори Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Павла Загребельного, Івана Драча в перекладах Г. Саряна, Л. Міріджяняна та Сільви Капутікян, яка за визначний внесок у розвиток вірменсько-українських літературних взаємин нагороджена орденом княгині Ольги. Класичним дослідженням творчості Великого Кобзаря стала праця «Тарас Шевченко» М. Шагінян (українське видання - 1970).

Після проголошення незалежності України, у багатьох областях країни, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі виникли вірменські національно-культурні товариства, відкрито недільні школи для дорослих та факультативи для дітей по вивченню вірменської мови і літератури. За даними перепису населення 2001, в Україні проживає 99,9 тис. вірменів.

Літ.: Исторические связи и дружба украинского и армянского народов. – Ереван, 1961; Исторические связи и дружба украинского и армянского народов. – К., 1965; Дашкевич Я. Р. Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV – XIX веков. Историографический очерк. – Ереван, 1982; Абаза В. А. История Армении. – Ереван, 1990; Дашкевич Я. Вірменія і Україна. – Львів, Нью-Йорк, 2001; Задорожна Л. Українсько-вірменські літературні взаємини. Парадигма розвитку. – К., 2004.

В. В. Піскіжова.

“ВІСЛА”, АКЦІЯ 1947 – завершальний етап примусової депортації українців 28 квітня – 12 серпня з Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя, згідно з вересневою 1944 угодою між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення. Акція розроблялася та здійснювалася польською владою і координувалася з партійно-радянськими органами СРСР. Її проведення офіційно мотивувалося необхідністю припинити діяльність українського підпілля (Організації українських націоналістів і Української повстанської армії) в цьому регіоні, позбавити його соціально-економічної та морально-психологічної підтримки з боку місцевої української людності, а також змішаних родин і забезпечити цілісність Польської держави. Офіційним приводом для початку депортації стала загибель 28 березня 1947 у засідці, організованій сотнями УПА, віце-міністра національної оборони Польщі, генерал-полковника К. Свєрчевського.

Всі основні рішення у справі “В.”, а саме про склад командування оперативної групи “Вісла”, створеної з метою проведення цієї акції, її терміни, райони розселення переселенців (польські північні й західні землі), методи боротьби з членами українського підпілля та з цивільним населенням, запідозреним у сприянні підпіллю (запровадження військово-польових судів і концтаборів, зокрема у Явожно) приймалися політбюро ЦК Польської робітничої партії. Командування військовою операцією здійснював заступник начальника генштабу Війська Польського, генерал-майор

С.Моссор. Його заступником було призначено по лінії міністерства громадської безпеки полковника Г.Корчинського, по лінії корпусу внутрішньої безпеки – полковника Ю.Хюбнера. Через побоювання, що під час акції окремі особи й цілі групи переходитимуть до сусідніх країн, міністр національної оборони Польщі М.Жимерський у середині квітня звернувся до міністрів оборони СРСР і Чехословаччини з проханням заблокувати зі свого боку східні і південні польські кордони. 24 квітня ухвалу в справі “В.” прийняла президія Ради міністрів Польської республіки. Переселення українського населення відбувалося на “повернуті землі” (ті, що після Другої світової війни відійшли від Німеччини до Польщі).

Операція проводилася 5 дивізіями піхоти, 1 дивізією корпусу внутрішньої безпеки та 3 додатковими полками (піхотний, самохідний і саперний) – разом понад 20 тис. солдатів. Війську допомагали народна міліція, добровольчі резерви народної міліції та управління безпеки. Крім того, радянське командування перекинуло з Львівської області танкову дивізію та спеціальні підрозділи НКВС, заблокувавши прикордонними військами українсько-польський кордон, а чехи вислали одну гірську бригаду. Депортація тривала три місяці – до кінця липня 1947, хоча переселення продовжувалося і пізніше. Останньою групою переселенців були 32 родини, відправлені у січні–квітні 1950 з повіту Нови-Тарг до Щецінського воєводства. Здійснення акції супроводжувалося спалюванням українських домівок та будівель, руйнуванням церков, арештами представників інтелігенції та селянства за підозрою у сприянні УПА.

Внаслідок операції “В.” польська комуністична влада знищила українське підпілля і позбулася українського населення у південно–східних воєводствах країни, розпорошивши близько 150 тис. осіб (за офіційними даними) на Півночі і Заході Польщі. Переселення справило глибоке відчуття кривди та особистої трагедії у свідомості багатьох переселенців та їхніх нащадків. У місцях нового поселення українці отримали господарства значною мірою зруйновані, хоча польська держава пізніше і намагалася надавати переселенцям матеріально-фінансову допомогу. Південно-східні землі країни через виселення українців до сьогодення найменш заселені. Сенат Польської Республіки на засіданні 3 серпня 1990 засудив акцію “В.”. Втім, питання про відшкодування збитків, завданих виселенням українцям, залишається відкритим.

Літ.: УПА в світлі польських документів //Літопис Української Повстанської Армії, 1992, т.22, кн.1; Акція “Wisła”. Dokumenty. Oprac. E.Misińo. – Warszawa, 1993; Problemy ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji “Wisła”. – Kraków, 1997; Акція “Вісла”: Документи. – Львів–Нью-Йорк, 1997; Пропам’ятна книга “1947”. – Варшава, 1997; Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х років: Документи, матеріали, спогади. – Львів, 1998, т.2.; Закерзоння. Спогади вояків Української повстанської армії. – Варшава, 1994–98, т.2–4; Drozd R., Nałagida I. Ukraińcy w Polsce 1944–1989. W walce o tożsamość (Dokumenty i materiały). – Warszawa, 1999; Drozd R. Polityka władz wobec ludności

---

ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989. – Warszawa, 2001; Чужинче, іди скажи Україні. Увінчення трагедії Закерзоння в 1944–1947 роках: Фотоальбом. – Перемишль, 2001.

І.І.Льюшин.

“WISLA” (“Вісла”) – польський журнал з питань фольклору та етнографії. Виходив у Варшаві 1887-1905, 1916-1917. Публікував зразки української народної творчості – легенди, балади, перекази, думи, пісні, а також статті про українсько-польські літературні та етнографічні зв’язки. У журналі друкували свої студії І.Франко, М.Сумцов, М.Стороженко та інші українські письменники і вчені; польські автори українознавчих розвідок Л.Василевський, Я.Карлович, Ф.Равіта. У бібліографічних відгуках та оглядах розглядалися праці Гнатюка, М.Комарова, М.Янчука, публікації журналу “Киевская старина”.

Літ.: Василевський Л. Польський фольклористичний журнал “Wisla”// Жите і слово, 1894, т.1.

М.М.Варварцев.

“ВІЧНИЙ МИР” 1686 – договір між Російською державою та Річчю Посполитою, підписаний 6 травня у Москві. Укладений в результаті польсько-російських переговорів, розпочатих в лютому 1686. “В.м.” (складався із 33 статей) підтверджував домовленості Андрусівського договору (перемир’я) 1667 про розподіл сфер впливу в Україні. Уся територія Лівобережної України мала залишатися під зверхністю російського царя. Річ Посполита остаточно відмовлялася від Києва з навколишніми землями – від гирла р.Ірпінь вниз по Дніпру до містечок Трипілля (тепер село Обухівського р-ну Київської обл.) і Стайки (село Кагарлицького р-ну), а звідти до р. Стугна (притока Дніпра) через м.Васильків до р.Ірпінь. Владі царя мали також підлягати землі по Дніпру від містечка Стайки до гирла Тясмину (притока Дніпра) з містами і селищами Ржищів, Черкаси, Трахтемирів, Канів, Мошни, Боровиця, Бужин, Крилов та Чигирин, які були спустошені внаслідок військових дій і мали залишатися незаселеними. Над більшою частиною Правобережної України (Київщина, Волинь, Східне Поділля) закріплювалася зверхність польського короля.

Статті “В.м.” гарантували вільне віросповідання православ’я українцям і білорусам, які проживали в Польщі. Обидві держави зобов’язувалися не укладати сепаратного миру з Османською імперією. Підписавши “В.м.”, Російська держава стала членом антитурецької “Священної ліги”, до якої,